

Ιατρικό σφάλμα

ΜΙΧΑΛΗΣ Ν. ΧΑΤΖΗΡΑΖΕΝΙΟΥ
Δικηγόρος - Νομικός σύμβουλος Ε.Ε.Ι.Α

Το ιατρικό σφάλμα αποτελεί την έννοια-κλειδί της ιατρικής ευθύνης και παραμένει διεθνώς η συχνότερα εμφανιζόμενη βάση των αγωγών αποζημίωσης που ασκούνται εναντίον γιατρών.

Από τις θεωρητικές αναλύσεις και τις δικαστικές αποφάσεις που πραγματεύονται θέματα αστικής ιατρικής ευθύνης προκύπτει μια γενικά αποδεκτή έννοια του ιατρικού σφάλματος (ιατρικό λάθος, Behandlungsfehler, faute medicale, medical malpractice): πρόκειται για τη συμπεριφορά του γιατρού που αξιολογείται ως υπολειπόμενη της επιβαλλόμενης στο επάγγελμά του και στη συγκεκριμένη περίπτωση επιμέλειας, κατά κανόνα επειδή ο γιατρός δεν τηρεί το επαγγελματικό του standard ή επειδή παραβιάζει τους κανόνες της ιατρικής επιστήμης και τέχνης (de lege artis).

Στην ιδιωτική παροχή ιατρικών υπηρεσιών κατά κανόνα υπάρχει μεταξύ του ιατρού και του ασθενούς μια σύμβαση, που καλείται σύμβαση ιατρικής αγωγής. Το ιατρικό σφάλμα συνιστά παραβίαση των υποχρεώσεων του ιατρού από αυτή τη σύμβαση, με αποτέλεσμα να θεμελιώνεται η αξίωση αποζημίωσης του ασθενούς, αλλά ενδεχομένως και άλλες αξιώσεις, όπως η μείωση της αμοιβής του ιατρού, ή η επανόρθωση του σφάλματος. Από την άλλη πλευρά, το ιατρικό σφάλμα θεωρείται και παράνομη συμπεριφορά του ιατρού, όχι με την έννοια του ποινικού δικαίου, αλλά ως προϋπόθεση για την αξίωση αποζημίωσης του ζημιωθέντος ανεξάρτητα από την ύπαρξη σύμβασης μεταξύ του ιατρού και του ασθενούς.

Οι υποχρεώσεις του ιατρού δε φτά-

νουν μέχρι την ανάληψη ευθύνης μόνο για το λόγο ότι η ιατρική πράξη απέτυχε να θεραπεύσει τον ασθενή ή του προκάλεσε άλλη ζημία. Με άλλες λέξεις, ο ιατρός δεν υπόσχεται και δεν υποχρεούται να θεραπεύσει τον ασθενή ούτε να αποκλείσει κάθε βλάβη του από την ιατρική πράξη. Ο ιατρός οφείλει να επιδείξει μια συμπεριφορά σύμφωνη προς ορισμένα πρότυπα και όχι να επιτύχει ένα αποτέλεσμα.

Το ιατρικό σφάλμα ανέκαθεν αποτέλεσε σημείο τριβής μεταξύ ιατρών και νομικών. Διατυπώνεται κάποτε, έμμεσα ή άμεσα, η αμφιβολία αν κάποιος άλλος, εκτός από τους κατόχους της ειδικής γνώσης της ιατρικής επιστήμης και τεχνικής (όπως ο δικαστής) είναι σε θέση να αξιολογήσει τη συμπεριφορά του ιατρού. Μια τέτοια αντίληψη, ότι το ιατρικό σφάλμα δεν είναι και δεν πρέπει να είναι νομικό θέμα, αλλά αποκλειστική αρμοδιότητα των ιατρών, δε δικαιολογείται.

Σε θεωρητικό επίπεδο πρόκειται για μια αντίληψη παραπλανητική, γιατί συγχέει τη νομική με την ιατρική έννοια του λάθους. Ιατρικό σφάλμα συνιστά η παράβαση των υποχρεώσεων επιμέλειας του ιατρού, δηλαδή μια συμπεριφορά που αποδοκιμάζεται από το δίκαιο, με την έννοια ότι ο ιατρός δεν ανταποκρίνεται στα πρότυπα που το δίκαιο θέτει για τη δραστηριότητά του.

Στο πλαίσιο αυτό, ζητήματα που απαιτούν για την κατανόησή τους ειδικές γνώσεις ιατρικής (όπως ποια ήταν η κατάσταση του ασθενούς, πώς ενήργησε ο χειρουργός σε ορισμένη περίπτωση, και πώς κρίνονται αυτά τα θέματα από την άποψη των κανόνων ή των αναγνωρισμένων μεθόδων ενέρ-

γειας σύμφωνα με την ιατρική επιστήμη και εμπειρία) αποτελούν ένα μόνο τμήμα στη συλλογιστική πορεία για την αποδοχή της ύπαρξης ιατρικού λάθους. Ο δικαστής δεν καλείται, φυσικά, να πάρει θέση σε ορισμένο ιατρικό θέμα, αλλά να αξιολογήσει, ενόψει των απόψεων που εκφράζουν οι ειδικοί στο ζήτημα ιατροί, σε συνδυασμό και με άλλα στοιχεία, τη συμπεριφορά ή ορισμένη επιλογή του γιατρού ως αμελή ή όχι. Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, είναι αυτονόητο ότι η νομική έννοια του ιατρικού σφάλματος (ως υπαίτιας παράβασης των κανόνων της ιατρικής επιμέλειας) δεν μπορεί να είναι και τελείως άσχετη ή διαμετρικά αντίθετη από την αντίστοιχη έννοια και αντίληψη που έχει για την ίδια συμπεριφορά ο ιατρικός κόσμος.

Τρία είναι, κατά βάση, τα κριτήρια που έχουν προταθεί για την εξειδίκευση της έννοιας του ιατρικού σφάλματος. Το πρώτο, που ακολουθείται και από τη νομολογία μας, είναι αυτό του μέσου συνετού ιατρού που τηρεί τους κανόνες της επιστήμης του (leges artis). Σύμφωνα με αυτή τη θεώρηση, αμελής είναι η συμπεριφορά του γιατρού που παραβιάζει τους γενικά παραδεκτούς κανόνες της ιατρικής επιστήμης. Στη σύγχρονη θεωρία της ιατρικής ευθύνης το προηγούμενο κριτήριο τείνει να εγκαταλειφθεί και να επικρατήσει η αναγωγή στα standards του ιατρικού επαγγέλματος. Ως ιατρικό standard («πρότυπο ποιότητας» ή απλώς «πρότυπο») μπορεί να χαρακτηριστεί το σύνολο των προδιαγραφών ποιότητας στις οποίες πρέπει να ανταποκρίνεται σε ορισμένη περίπτωση η παροχή των ιατρικών υπηρεσιών. Ο ιατρός, όπως κάθε επαγγελματί-

ας, οφείλει να παρέχει υπηρεσίες που αντιστοιχούν σε ένα ορισμένο επίπεδο ποιότητας, σύμφωνα με τα πρότυπα ενέργειας και συμπεριφοράς που γίνονται δεκτά στο επάγγελμά του. Αμέλεια, ως παράνομη συμπεριφορά, είναι η απόκλιση προς τα κάτω από το επιβαλλόμενο πρότυπο ποιότητας. Το ιατρικό standard «περιγράφει» την ενδεδειγμένη για τη συγκεκριμένη περίπτωση συμπεριφορά του γιατρού, και προσδιορίζεται από τις αντικειμενικές περιστάσεις, από τους κανόνες της επιστήμης και από τα πορίσματα της εμπειρίας κατά το χρόνο διενέργειας της πράξης.

Μια τρίτη προσέγγιση του ιατρικού σφάλματος επιλέγει ως σημείο αναφοράς για την επιμέλεια του ιατρού τη συγκεκριμένη περίπτωση, το συγκεκριμένο ασθενή. Τονίζεται ότι πέρα από την οποιαδήποτε τυπική-γενική έννοια του ιατρικού σφάλματος, αμελής πρέπει να κριθεί ο ιατρός που σε ορισμένη περίπτωση δεν έπραξε αυτό που επέβαλε το συμφέρον της υγείας του ασθενούς. Αντίστροφα, επιμελής είναι ο ιατρός που προβαίνει στις ενέργειες που είναι απαραίτητες και ωφέλιμες για το συγκεκριμένο ασθενή, παραβιάζοντας, αν αυτό είναι αναγκαίο, όχι μόνο τη συνήθη επαγγελματική πρα-

κτική, αλλά και κάποιο κανόνα της ιατρικής ή standard.

Προς αυτή την κατεύθυνση βρίσκεται και η ρύθμιση του άρθρ. 3§3 Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας, που αναφέρει ρητά ότι ο γιατρός οφείλει να επιλέγει εκείνη τη μέθοδο θεραπείας, η οποία κατά την κρίση του υπερτερεί έναντι άλλων για το συγκεκριμένο ασθενή. Η πιο πρόσφορη προσέγγιση είναι η σύνθεση των προαναφερόμενων κριτηρίων, ωστόσο στην τελική κρίση για το αν υπήρξε ιατρικό σφάλμα πρέπει να πρυτανεύσει η αξιολόγηση με βάση το συμφέρον της υγείας του ασθενούς. ■